

Németh Balázs

A FELNŐTTKORI TANULÁS ÉS A FELNŐTTOKTATÁS JÖVŐJE - TRENDEK ÉS KÉRDÉSEK

Absztrakt

E rövid elemzés összefoglalja felnőttkori tanulás és felnőttoktatás közeljövőjét érintő meghatározó aktuális trendeket és kérdéseket. Ezeket a trendeket a szerző a Nemzetközi Felnőttoktatási Tanács (ICAE) 2020. évi Adult Learning and Education (ALE) – Because the Future Cannot Wait c. közleménye, valamint az UNESCO Institute for Lifelong Learning (UIL) Embracing the Culture of Lifelong Learning c. kiadvány alapján jelzi. E két dokumentum az UNESCO-nak az ún. Futures of Education c. oktatáspolitikai jelentés-készítéséhez háttér-anyagokként kerültek megszövegezésre. Az elemzés elkészítésének hátterében az áll, hogy idén megkezdődik a hetedik felnőttoktatási világtalálkozóra (CONFINTEA VII) történő szakmai és szakpolitikai felkészülés és ennek során regionális találkozókra kerül sor, melynek keretében mérleget vonnak a szakemberek a felnőttek oktatását és képzését érintő eredményekről és kihívásokról.

Ennek okán érdemes a témához kapcsolódó és a közelmúltban jelentős visszhangot kapott két meghatározó dokumentumot megvizsgálni, s arra reflektálni, hogy ezek milyen módon és mértékben járulnak hozzá a szakpolitikai viták szélesítéséhez, a felnőttek tanulását valóban befolyásoló tényezők tényleges figyelembevételéhez, s ezzel a felnőttek tanulási részvételének és teljesítményének növeléséhez.

Kulcsszavak: alfabetizáció; felnőttkori tanulás; közösségi oktatás; aktív állampolgárság; fenntartható életvitel

A felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás jövőjét meghatározó tényezők

„A változás az egyetlen állandósult jelenség az egyén, a társadalom, a gazdaság és földünk mindennapjaiban” írja az ICAE legújabb, a felnőttek tanulását és a felnőttoktatást jellemző rövid közleménye, mely összefoglalja azokat a lényegesebb trendeket melyek a felnőttek tanulását és a felnőttképzést meghatározzák (ICAE, 2020). Nem véletlen, hogy éppen a Nemzetközi Felnőttoktatási Tanács, a mintegy öt évtizedes múltra visszatekintő civil szervezet fogalmazta meg így tömörnek tekinthető álláspontját a témában 2020 őszén, mert a felnőttek tanulása és tanítása tekintetében túl általánosnak, tehát konkrétumokat nem igazán felvonultató anyagnak tartotta az UIL Embracing Lifelong Learning című elemzését. Egyúttal igyekezett reális képet adni a valóságról azzal, hogy nagyjából ötven esztendővel az első UNESCO felnőttoktatási ajánlás (UNESCO, 1976) elfogadását követően az ismét lényegessé vált a folyamatos, más néven életen át tartó tanulás oktatási dimenzióit újra definiálta (UNESCO, 2015). Ezen tényezők mentén a megfogalmazott UNESCO értelmezések ugyanakkor nem, vagy legalábbis nem elégségesen tükrözték a felnőttek tanulását érintő környezet radikális megváltozását. Ezt a szűk keresztmetszetet már öt esztendővel korábban érzékeltette a koreai Ncheonban megtartott Oktatási Világ-

Fórum/ World Education Forum, valamint annak deklarációja és Cselekvési programja (UNESCO, 2015), mely nem szólt a felnőttoktatás szerepéről.

A 2015-től elinduló Agenda 2030-hoz (United Nations, 2015) kapcsolódó tizenhét úgynevezett fenntarthatósági cél/sustainable development goals (SDGs) kapcsán az ENSZ égisze alatt zajló New York-i magas szintű politika egyeztetések (High Level Political Forum) medrében is világossá vált, hogy az oktatás minőségét érintő cél (SDG4) a tagállamok számára csak abban az esetben mozdítható el olyan irányba, hogy abban legyen utalás a felnőttoktatás szerepére és felelősségére mind a részvétel, mind a tanulási teljesítmények oldalán, amennyiben egyértelművé teszik, hogy az a nemzetállamok által képviselhető lehet szakpolitikai és stratégiai értelemben. Ennek révén az Nemzetközi Felnőttoktatási Tanács elért némi eredményt, mely reménykeltő lehet ahhoz, hogy az UNESCO az oktatás jövőjét érintő gondolkodásában megjelenhessen végre önálló tényezőként a felnőttek tanulása és oktatása is (UNESCO, n.d.).

Az ICAE Adult Learning and Education (ALE) – Because the Future Cannot Wait című dokumentuma hat fejezetre oszlik és ebből kettő részletesen taglalja azokat a tényezőket, melyek a felnőttoktatás jövőjét formálják, alakítják. Rögtön az első fejezet (A felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás jövőbeli kihívásai/ALE Facing the Future Challenges) feltárja azokat a pontokat, melyek a jövő tekintetében említést érdemelnek.

- A felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás az élhető és fenntartható bolygót vízionálja (ALE envisioning a habitable and sustainable planet), s ennek részeként kiáll az oktatáshoz való hozzáférés emberjogi felfogása mellett, s hozzájárul ahhoz, hogy a felnőttek és az idősek mind a lokális, mind a globális kihívásokkal eredményesen tudjanak megbirkózni életük során akár munkahelyi, akár életvezetési vonatkozásban.
- A közlemény rámutat a bolygót érintő legfontosabb klíma-hatások, ökológiai tényezők, a források egyenlőtlen elosztása, a szennyezések és a gyors urbanizáció okozta nehézségekre. Emiatt olyan reziliens, tehát ellenálló tudás-, viselkedés- és képesség-formák fejlesztésére van szükség, mely felértékeli a felnőttkori tanulást a mindennapokban. Amennyiben erősíthető a természettel való felelős és cselekvő együttélés, az intergenerációs szolidaritás, akkor van esély fenntartható és méltányos jövőt formálni, melyben helye van az őshonos népek kulturális, biológiai, nyelvi diverzitása megőrzésének is.
- A felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás segíthet elmozdulni egy igazságosabb és méltányosabb világ felé (ALE towards a just and equitable world), melyet napjainkban már azért is nehéz elérni, mivel a klíma és környezeti válságot nagyon mély strukturális igazságtalanságok és egyenlőtlenségek kísérik és ezek aztán tömegek kirekesztettségét eredményezik. A felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás segítheti a leginkább veszélyeztetett és sérülékeny társadalmi csoportokat, hogy jobb helyzetbe kerüljenek a tudás bővítése és képességek megalapozása és fejlesztése révén. Egyúttal épp a tanulás révén válhatnak a marginalizált társadalmi csoportok felnőttjei felelősen és kritikusan gondolkodó polgárokká, ezzel hozzájárulva egy igazságosabb, szolidáris és környezetileg jobban fenntartható jólét eléréséhez sa-

ját társadalmakban. E szemlélet része az aktív állampolgárság, a közösség hatékony szervezése, a fenntartható létformák alternatíváinak ösztönzése és a tanulás atipikus formáinak, tereinek a támogatása. Mindezt számos innovatív helyi tanulási megoldás teszi sikeressé, melyek kreatív környezetben ösztönöznek tanulásra, például a digitális technológiákhoz, a közösségi médiához való hozzáférés javításával. Az olyan kollaboráción alapuló tanulási környezet, mint a tanuló város, vagy más közösségi terek és hálózatok a felnőttkori tanulás eddig szokatlan és alul-reprezentált formáit helyezi előtérbe és épít a helyi tudásmegosztás lehetőségeire és az önkéntességre.

- A felnőttkori tanulás hozzájárul a béke és a demokrácia érvényesüléséhez (ALE enabling peace and democracy), ami talán visszaszoríthatja háborúkat és más fegyveres konfliktusokat. A politika szélsőségek, az emberi jogok megsértése, a kényszerű és nem kívánt migrációk ennek alapján nagyon jelentős kihívások, miközben a világot áthatja az autoriter rezsimek és a populizmus térnyerése, a demokratikus intézmények lebontása, a politika intézményeinek gyengülése. A felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás megváltoztatja az egyének és közösségeik felfogását, lebonthatja az előítéleteket és a sztereotípiákat, valamint a másik ember megismerésére ösztönözhet. A felnőttkori tanulással erősíthető az empátia és a szolidaritás, de a tanuló felnőtteket cselekvésre ösztönző helyzetbe lehet hozni (empowering), hogy eredménnyel tudjanak saját sorsukon változtatni. Ehhez pedig szükség van mind állampolgári nevelésre/képzésre, politikai képzésekre, a kritikus gondolkodás és civil társadalmi készségek fejlesztésére a társadalmi, gazdasági és politika természetű problémák megértése és adekvát válaszok megfogalmazása céljából.
- A felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás hozzájárul a befogadó környezet és a nemek közötti egyenlőség ügyéhez (ALE striving for inclusivity and gender equality), illetve fellép minden fajta diszkriminációval szemben, mivel a felnőttek tanulása és tanítása az inklúzióra és a felnőtt-tanulói csoportok sokféleségére épít. Ugyanakkor lényegesnek tartja a közlemény hangsúlyozni, hogy a nők negatív megkülönböztetése számos társadalomban ma is jelen van, ebből pedig az következik, hogy a nők csoportja többet jelent annál, hogy egyszerűen egy sérülékeny társadalmi csoportnak tekintsük. Az „életen át tartó tanulást mindenkinek /lifelong learning for all” gondolata pedig jelzi, hogy ennek részeként a felnőttek tanulása és oktatása a befogadás, a méltányosság és az egyenlőség elveit képviseli, s ezek alapján többek számára válik hozzáférhetővé a tudásszerzés és a képességek fejlesztése.
- A felnőttkori tanulás és felnőttoktatás egyszerre formálja a munka világát és a digitális környezetet (ALE shaping the future of work and digital world.), s ehhez kapcsolódóan főleg a szakoktatás és -képzés, valamint a munkaerőpiaci képzések kínálatán keresztül jelenik meg a felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás gyakorlata, hogy hozzájáruljon az ismeretek és a képességek bővítéséhez. A munka világával összefüggésben a felnőttek tanulása és tanítása a képességfej-

lesztés és a digitális eszközök hatékony alkalmazásában való előrelépés. A foglalkoztatás szempontjából felértékelődő képesség megalapozása és fejlesztése kapcsán fontos megemlíteni a képzési hozzáférés, a tanítási módszerek, a tanulási eredmények mérése és értékelése, az előzetes tudás értékelése és beszámítása, a tanulási monitoring, továbbá a rugalmas tanulás utak terén elért eredményeket is. A felnőttek oktatásával és képzésével pedig új, az eredményes munkavégzéshez kapcsolódó teljesítménynövelő tényezőkre is rá lehet mutatni, tekintettel a jó gyakorlatokra és a hatékony tanulást támogató környezeti tényezőkre, mint amilyenek a tananyag fejlesztése a tanulási eredmények mérése és értékelése, a digitális eszközökhöz való hozzáférés ügye, IKT megoldások a tudásmegosztásban, stb.

A közlemény második fejezete (The Concept of ALE for the Future) rámutat a jövőorientált felnőttkori tanulás és felnőttoktatás (adult learning and education) felfogásának lényegesebb tényezőire. A fejezet az életen át tartó tanulás koncepciójának részeként határozza meg az életvezetés és egészség, az egymás mellett élés kihívásainak, a részvételen alapuló tapasztalati tanulás és a hatékony andragógiai felnőttnevelési módszertan alkalmazása révén elérhető eredmények hatásának és a professzió-fejlesztésnek, valamint a tudás felnőttkorban történő gyűjtésének és megosztásának fontosságát. De a fejezet világosan rámutat arra is, hogy ma mindennél fontosabb az 1996-os Delors Jelentés által a tanulás négy pillérének fontosságát kiemelő megközelítés, tehát „a megtanulni cselekedni, a megtanulni ismereteket elsajátítani, a megtanulni élni és a megtanulni másokkal együtt élni” komplex modellje.

A közlemény harmadik fejezete (ALE as integral to Lifelong Learning and Education) kiemeli a tanulás és tanítás komplexitását és az életen át tartó megközelítés szemléletformáló hatását, melyek érvényesülése alapján lehet arra számítani, hogy a felnőtt tanuló elkötelezetten vesz részt közösségének fejlesztésében, valamint, hogy önkéntes tevékenységekkel mozdítja elő a közössége jövőjét meghatározó ügyek megoldását, fejlesztését. Mindezzel eredményesen vehet részt mások tanulásra ösztönzésében, a tanuló közösség szervezésében és fejlesztésben, amelyek elengedhetetlenek ahhoz, hogy felértékelődjön a tanulás és valóban a társadalom elismerje a tanulást és a tanítást egyaránt. E fejezet hangsúlyozza, hogy a fenntarthatóság kérdéseit is csak a tanulás iránt elkötelezett közösség képes hatékonyan megválaszolni, azokban eredményeket elérni gazdasági, társadalmi és környezeti vonatkozásokban. Ehhez illeszkedve jelenik meg a felnőttek tanulásának és tanításának hatékony szervezése (Governance of ALE), valamint a felnőttek oktatása és képzése finanszírozásának (Financing of ALE) összefüggése is.

A közlemény negyedik fejezete pedig kibontja a felnőttkori tanulás tartalmi tényezőit, prioritásait és irányait a következők szerint:

- Alap, funkcionális és digitális alfabetizáció/Basic, Functional and Digital Literacies;
- Felnőttek szakoktatása és képzése/Vocational Education and Training for Adults;
- Népszerűsítő, egyénközpontú és közösségi nevelés/ Popular, Liberal and Community Education;
- Felnőttek tanulása és oktatása az aktív és globális állampolgárság terén/ ALE and active global citizenship;

- A felnőttek tanulása és oktatása a fenntartható életvitel elsajátításának összefüggésében/ALE and Learning to live Sustainably;

A közlemény negyedik fejezete (ALE and Civil Society Organisation) ugyanakkor feltárja a felnőttkori tanulás és a civil társadalmi szervezetek viszonyát. Ennek részként rajzolódik ki az a trend, miszerint a felnőttek eredményes tanulását és tanítását meghatározza a helyi közösség önszerveződése és tanulást ösztönző és támogató sajátos mozgalmi, közösségi megnyilvánulásai, ezek konkrét megnyilvánulásai pedig a közösségi tanulási központokon keresztül (community learning centres) felnőttek sokaságát ösztönzik részvételen és ezáltal élményalapú tanulásra intergenerációs és interkulturális dimenziókban egyaránt.

Ezen megközelítések hozzájárulnak a tanuláshoz való jog érvényesítéséhez, a demokratikus részvételre épülő közösség-fejlesztéshez és szervezéshez.

A jövő oktatását meghatározó napirendnek ehhez kapcsolódóan pedig érvényesíteni kell a következőket:

- a civil társadalom által képviselt innovatív tanulási és tanítási formák integrációját és a közösség tagjainak részvételre ösztönzését a tanulás terén;
- a nemek közötti egyenlőség megvalósítását tanúlással és társadalmi elkötelezettséggel;
- a civil társadalmi megnyilvánulások kritikai tényezőként való elismerését és elfogadását a polgárok iránt elkötelezett kormányzás részeként;
- A civil társadalom által reprezentált probléma- és cselekvés-orientált felnőttkori tanulás elismerését, valamint a segítségre szoruló felnőttekre figyelő megnyilvánulásokat;
- Az ún. transzformatív tanulások fontosságát a rugalmas és nyitott tanulások elismerésével;

A közlemény ugyanakkor arra ösztönzi a szakpolitika formálóját, hogy ismerjék el az oktatás társadalomformáló hatását és erejét az alábbiak révén:

- a mértékadó szakmai és társadalmi szereplőkkel együtt alakítsák az oktatáspolitikát, annak megvalósítását és monitoringját;
- legyenek nyitottak a civil társadalommal való partnerségre és kritikai megnyilvánulásokra, az elkötelezett és közös megoldások okán;
- ne csak együttműködő félnek, de támogatandónak is tekintsék a civil társadalmat;
- ismerjék el a civil társadalom sokszínűségében/sokféleségében rejlő értékeket, autonóm formákat;
- legyen érzékenyek a társadalmi problémákra, nehézségekre és proaktívan lépjenek fel az élhetőbb környezetért és közösségekért;
- segítsék a civil társadalomnak a felnőttek tanulása és tanítása terén elért eredményei és törekvései közösségi megismertetését és elismerését egyaránt.

A közlemény 6. fejezete (ALE is a profession and an academic discipline) rámutat, hogy a felnőttkori tanulás és a felnőttoktatás egyszerre professzió és tudomány/tudományos diszciplína. Az UNESCO 1976-os és 2015-ös felnőttoktatási ajánlásai (UNESCO UIL, 2015),

ill. a közelmúlt felnőttkori tanulást és felnőttoktatást vizsgáló globális jelentései (UNESCO UIL, 2009; UNESCO UIL 2013; UNESCO UIL, 2016; UNESCO UIL, 2019) kiemelik, hogy igen fontos a felnőttoktatás kutatása és fejlesztése/innovációja a minőség összefüggésében, ezért szükségesnek tartja a professzió-fejlesztést az alábbiak szerint:

- az intézményi struktúrák erősítése (pl. közösségi tanuló központok révén) és az oktató és képző szervezet szerepének elismerése, erősítése;
- a felnőttképzésben résztvevő oktató és képző szervezet fejlesztése, képzése, foglalkoztatási feltételeinek javítása;
- a tanuló felnőttek igényeinek megfelelő tudás- és ismeretközvetítés módszertani fejlesztése, tananyagfejlesztés;
- minőségeszközök alkalmazása;

A professziófejlesztésben tekintettel kell lenni a következőkre is:

- Meg kell határozni azokat a minimális tudásokat és képességeket és kompetenciákat, melynek birtokában kell lennie egy felkészült felnőttoktatási szakembernek;
- Be kell vezetni olyan továbbképzési programokat, melynek révén a felnőttoktatásban résztvevő szakemberek folyamatos fejlesztése nemzetközi trendek, módszertani innovációk integrációjával együtt megvalósítható (pl. CurriculumGlobALE, Curriculum InstitutionALE);
- A szakmai diverzitás és a felsőoktatás innovációs és fejlesztő szerepének elismerése;
- Az előzetes tudás elismerése és validációját biztosító rendszer fejlesztése és alkalmazása az EU szakmai ajánlásai figyelembevételével;
- Kutatási eredmények és adatok felhasználása, további kutatások és adatgyűjtés megvalósítása, e téren a felsőoktatási intézmények bevonása interdiszciplináris innovációk megvalósítása.

A közlemény következtetésének záró része rámutat arra, hogy az oktatás jövőjével foglalkozó UNESCO anyag (Futures of Education – Learning to Become) nem tulajdonít elegendő figyelmet a felnőttek tanulása témájának az életen át tartó tanulás komponenseként, miközben az ENSZ 2030 Agenda által kitűzött célok megvalósításában komoly szerep hárul a tanuló felnőttekre, hogy megfelelő ismeret/tudás és képességek birtokában tudjanak részt venni a globális célok megvalósításában helyi és térségi szerepvállalással, elköteleződéssel.

Az UNESCO Lifelong Learning Intézet (UIL) 2020-ban megjelent és az életen át tartó tanulás kultúráját előmozdítani kívánó elemzése szintén rámutat arra, hogy szükség van a tanulás terén elérendő minőségi javulás, tehát a részvétel és a teljesítmények növelése érdekében hatékony lépésekre, partnerségi együttműködésekre, valamint a hagyományos oktatási, képzési intézmények és szervezetek szolgáltatásainak a tanulói igényekhez való közelítésére, ehhez pedig hatékony tartalmak, módszerek és eszközök fejlesztésére egyaránt (UNESCO UIL, 2020). Az Oktatás Jövői (Futures of Education) című UNESCO eszmecserét az életen át tartó tanulás felől közelíti meg és tíz pontban összegzi, hogy milyen

irányban kell változnia az oktatás világának annak érdekében, hogy valóban többen és jobban tanuljanak:

1. Ismerjék el az életen át tartó tanulás holisztikus jellegét/Recognize the holistic character of lifelong learning;
2. Ösztönözzék az életen át tartó tanulást fejlesztő tudományközi kutatásokat és szektorközi együttműködéseket/Promote transdisciplinary research and inter-sectoral collaboration for lifelong learning;
3. Helyezzék az életen át tartó tanulási szakpolitika homlokterébe a sérülékeny társadalmi csoportokat/Place vulnerable groups at the core of the lifelong learning policy agenda;
4. Tekintsék az életen át tartó tanulást a közösségi javak egyikének/Establish lifelong learning as a common good;
5. Biztosítsanak nagyobb és jelentősebb hozzáférést a tanulási technológiákhoz/Ensure greater and equitable access to learning technology;
6. Formálják át az iskolákat és az egyetemeket az életen át tartó tanulás intézményeivé/Transform schools and universities into lifelong learning institutions;
7. Ismerjék el és ösztönözzék az életen át tartó tanulás közösségi dimenzióját/Recognize and promote the collective dimension of learning;
8. Ösztönözzék és támogassák az életen át tartó tanulás helyi kezdeményezéseit, ennek részeként a tanuló városokat/Encourage and support local lifelong learning initiatives, including learning cities;
9. Tegyék hatékonyá és újítsák meg a munkahelyi tanulásokat/Reengineer and revitalize workplace learning;
10. Ismerjék el emberi jogként az életen át tartó tanulást/Recognize lifelong learning as a human right;

Az elemzés jelentőségét abban látjuk, hogy az hozzájárulhat egy nyitottabb, holisztikusabb felnőtt-tanulási szakpolitika térnyeréséhez az ENSZ és az UNESCO égisze alatt zajló, életen át tartó tanulással foglalkozó diskurzus segítségével. Abban pedig a felnőttek tanulásának és oktatásának témája is integráns szerepet tölthet be, noha már az is paradoxon, hogy bár a világban sokkal több felnőtt tanul szervezett keretek között, mint gyermek, mégis az iskoláztatás ügyén túl nem övezi komoly szakpolitikai figyelem és konszenzusos elkötelezettség, hogy sokkal több felnőtt tanuljon, különös tekintettel a felnőttkori analfabetizmus leküzdésének kihívására.

A téma szempontjából lényeges szempont, hogy éppen azokra a szakmai tényezőkre hívják fel az elemzés ajánlásainak egyes pontjai a figyelmet, melyek révén valóban növelhető lehetne úgy a tanulásban résztvevők száma, mint a tanulók teljesítménye. A tanulás holisztikus értelmezése révén előmozdítható a tanulás különböző formáinak és megoldásainak társadalmi elismerése és ezzel éppen a felnőttek tanulása és tanítása elfogadott és szélesebb körben elismert tevékenységgé formálható, valahogy úgy, ahogy a skandináv társadalmak, vagy éppen a Távol-Keleten Dél-Korea, Japán társadalmi ezt reprezentálják.

Az egész életen át tartó, vagy másképp a folyamatos tanulás megvalósítására való ösztönzés kiemelten fontos tényezője azon tudományos kutatások és innovációk előmozdítása, melyek révén bizonyítható, hogy különösen az interdiszciplináris tanítási és tanulási módszerek és környezetek bevonásával eredményesen fejleszthetők mindazok az egyéni és közösségi képességek és kompetenciák, melyek egyaránt segítik a munkahelyi és a nem a munkavégzéssel összefüggő társas/közösségi cselekvés és részvétel növelését, valamint a kritikus és közösségi értelemben érzékeny és reflexív gondolkodás előmozdítását.

A sérülékeny társadalmi csoportok előtérbe kerülése már több évtizedes problematika, mely a felnőttoktatás nemzetközi környezetének fókuszában hat évtizede jelen van, csak korábban célcsoportokként, vagy speciális csoportokként definiálták őket már az 1960-as évek elejétől, s ez a kör folyamatosan bővült, például az ezredfordulót követően az idősek és a migrálók csoportjaival. Egyúttal az öregek és a vándorló életmódot folytató felnőtteknek a felnőttoktatás érdeklődésének homlokterébe kerülése is már legalább fél évszázadra tekint vissza (UNESCO, 1996). Ezzel együtt, valóban fontos témáról van szó, mivel ennek alapján lehetőség nyílik a felnőttek sokaságát érintő, kifejezetten a sérülékeny társadalmi csoportok felnőttjei körében segíteni a tanuláshoz való hozzáférés és esély, a méltányos és egyenlőséget képviselő felnőttoktatási programok biztosítását, melyet legutóbb épp a Belémi Cselekvési Keretprogram is aláhúzott (UNESCO, 2010).

Amennyiben az életen át tartó tanulás és ennek részeként a felnőttek tanulása közösségi érték és támogatott formává válik, úgy valóban elmozdítható a tanuláshoz való hozzáféréstől az iskolai környezethez köthető értelmezése, s ezzel olyan nyitott felfogások nyerhetnek teret, melyben egyenértékű lehet a gyermek- és felnőttkorban szerzett ismeretek zöme. Ennek alapján szemléletformáló tényezővé válhat a folyamatos tanulás, valamint az ezt támogató szakpolitika, módszertanok és a sokféle intézményi és szervezeti/közösségi forma egymásra hatása, hogy az UNESCO szlogenjével élve senkit se hagyjanak magára a közösségek a tanulás kapcsán.

A közelmúlt digitalizációs és technológiai innovációi révén már számos ország felnőttjei megélhetik a tudás és a képességek fejlesztésének gyors és minőségi elmélyítését. Ehhez viszont elengedhetetlen, hogy folyamatosan hozzáférjenek azokhoz a technológiákhoz, melyek segítenek az ismeretek bővítésében és a képességek felnőttkorban történő fejlesztésében. Mindezt olyan közösségi oktatási, képzési és kulturális alapú szolgáltatások tudják előmozdítani, melyekhez valóban hozzáférhetnek a felnőtt tanulók, akár foglalkoztatási célú, akár közvetlenül nem foglalkoztatási célú ismeretszerzési és/vagy képességfejlesztési tevékenységet folytatnak.

Számunkra, például a pécsi környezetben zajló közösségi tanulási formák fejlesztését tekintve nagyon lényeges szempont, hogy végre tanulási tényezőként, még pontosabban fejlesztési dimenzióként jelenik meg a tanuló közösségek és tanuló városok ügye, mert ténylegesen úgy véljük, hogy a fenntartható közösségek és városok fejlesztésének kulcskérdése az intergenerációs és az interkulturális tanulások elmélyítése, melyek révén valóban növelhető a tanulásban résztvevők száma, csakúgy, mint tanulási képességeik és teljesítményeik egyaránt. Azért igyekszik a pécsi tanuló város fejlesztésében, azaz az UNESCO Global Learning City Pécs programban elkötelezett civil közösség immáron öt

esztendeje fesztiválok keretében valódi tanuló közösségeket formálni, mert az hiteles, igazán alulról építkező módja annak, hogy az életen át tartó tanulás felfogását előmozdítsuk. Ennek jó példaként érdemes előhozni, ahogy Minorics Tünde és Bokor Béla munkássága hozzájárul ahhoz, hogy Pécs és Baranya értékei a kultúrákövetítés számos formájára támaszkodva beépüljenek a közösségek és benne a felnőttek identitásába, tanulási megnyilvánulásaiiba. De hasonlóképp a helyi közösség oktatási, művészeti, kulturális, tudományos, környezetvédelmi, sport, civil stb. életének más jeles képviselői szintén kiveszik részüket e nem könnyű folyamat küzdelmes mindennapjaiból.

Végül szögezzük le, hogy a tanulóhoz való jog alapvető egyetemes emberi jogként való felfogását ma számos ok miatt ismét fontos és lényeges hangsúlyozni, mert megannyi alapvetően erős kihívás és veszély éri naponta a felnőtteket szinte minden kontinensen, amikor tanulni szeretnének. Valóban fontos kiállni azon elv mellett, hogy minden felnőtt számára lehetőség legyen oktatásban részesülni, tanulni, hogy jobb életet élhessenek saját maguk és közösségeik érdekei, céljai szerint.

Összegzés

Mindezen gondolatok alapján csak remélhetjük, hogy a magyar felnőttoktatás és képzés formálásában résztvevő, abban szerepet vállaló szakpolitikai szereplők, döntéshozók, a terület kutatói és fejlesztői, továbbá a szakma képviselői közösen ismerik fel annak fontosságát, hogy csak egy alulról építkező és formálódó felfogás lehet eredményes abban, hogy hazánkban is mértékadó módon növekedjék a tanuló felnőttek száma és hogy tanulásuk hatékony és eredményes legyen nemzetközi összevetésekben egyaránt. Már ezért is érdemes, sőt tanulságokkal teli az ICAE és az UIL dokumentumait a felnőttoktatás és képzés világában kutató-fejlesztő szakemberként ismerni, mert ezek felhívják a figyelmet azokra a kihívásokra, melyek közül több hazánkban is megnehezíti a felnőttoktatás és képzés professzionális, a tanulói igényeket szem előtt tartó fejlesztését, valamint a tanuló részvétel és teljesítmények növelését.

Irodalomjegyzék

- International Council of Adult Education (2020). *Adult Learning and Education (ALE) – Because the Future Cannot Wait* Paris:UNESCO, Forrás: <https://en.unesco.org/futuresofeducation/sites/default/files/2020-10/ICAE%20-%20Futures%20of%20ALE%20FINAL.pdf>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- UNESCO (1976). *Recommendation on the Development of Adult Education*. https://uil.unesco.org/fileadmin/keydocuments/AdultEducation/Confintea/en/Nairobi%20Recommendation_Eng.pdf. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- UNESCO (2010). *The Belém Framework for Action*. <https://uil.unesco.org/adult-education/confintea/belém-framework-action>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- UNESCO (2015). *Education 2030. Incheon Declaration and Framework for Action. Towards Inclusive and Equitable Quality Education and Lifelong Learning for All*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- UNESCO (n.d.). *Futures of Education*. <https://en.unesco.org/futuresofeducation/>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- UNESCO UIL (2009). *Global Report on Adult Learning and Education*. 1. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000186431>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- UNESCO UIL (2013). *Global Report on Adult Learning and Education*. 2. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000222407>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)

- UNESCO UIL (2015). *Recommendation on Adult Learning and Education*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245179>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- UNESCO UIL (2016). *Global Report on Adult Learning and Education 3*. <https://uil.unesco.org/adult-education/global-report/third-global-report-adult-learning-and-education-grale-3> (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- UNESCO UIL (2019). *Global Report on Adult Learning and Education 4*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000372274>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- UNESCO UIL (2020). *Embracing the Culture of Lifelong Learning*. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374112>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- United Nations (2015). *Transforming our World: the Agenda 2030 for Sustainable Development Goals*. <https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)
- United Nations (n.d.). *High Level Political Forum on Sustainable Development*. <https://sustainabledevelopment.un.org/hlpf>. (Letöltés dátuma: 2021.04.21.)